

Бібліяграфія

Друкаваныя крыніцы

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie

Archiwum Koronne Warszawskie
dział rosyjski — № 54/9, 55c/32, 55c/35, 55c/38, 55c/39
Archiwum Przeździeckich — B—1309

Archiwum Radziwiłłów
dział II — № 1373, 1387, 1389, 1400, 1404, 1408, 1416, 1417, 1418, 1419, 1424, 1425, 1427, 1429, 1430, 1431, 1432a, 1433

księga 21, № 69/14

suplement № 574

dział III — kop. 3, 7

dział IV — t. 4 (kop. 51), t. 53 (kop. 681), t. 363

dział IVa (kopie) — t. 1 (kop. 2, 4, 5, 6), t. 2, (kop. 10, 13)

dział V — 1503/I, 1568, 1735, 2153, 2272, 2879, 3089/I, 3522, 4567/II, 5226, 5303, 5347, 5569/I, 6070, 6208, 6681; 6865/I, VII, 6873, 7060, 8406/I, 8451, 8916, 9395, 9646/1, 10036, 10718, 10816, 11013, 11208/I—II, 11209/I—II, 11517, 11557/II, 11560/I, 12080/I—II, 12196, 12251, 12561, 12600, 12631, 13181, 13276, 13277, 13739, 13868/III—IV, 14423, 14627, 14655, 15027, 15081, 15566, 16180, 16369, 16612, 16998, 18111, 18566, 18580, 18818, 18836, 18969, неўпарадкаваныя паперы

dział VII — № 720

dział X — № 216

dział XVI — неўпарадкаваныя паперы

dział XXIII — № 151, 159/1

dział XXV — № 1766, 1768, 2695/1

Archiwum Roskie — suplement № 95

Archiwum Tyzenhauzów — G—388

Archiwum Zamojskich — № 3052

Zbiory Komierowskich — 54/74

Archiwum Państwowe w Krakowie

Archiwum Krzeszowickie Potockich — № 3227

Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów — № 966

Archiwum Sanguszków — № 67, 247

Pinocciana — № IT 363

Biblioteka Jagiellońska w Krakowie

— rkps 5; Akc. № 56/52, 69/52

Biblioteka Muzeum im. Ks. Czartoryskich w Krakowie

— rkps 151, 152, 153, 154, 155, 156, 387, 394, 400, 401, 410, 411, 412, 413, 415, 416, 418, 429, 1380, 2104, 2749

— gabinet rycin, № 6945

Biblioteka Narodowa w Warszawie

— rkps IV 3092

— BOZ. № 826

— Akc. № 15856, 16180

Biblioteka PAN w Kórniku

— rkps 1351

Biblioteka PAN w Krakowie

— rkps 342, 363, 1065, 4011, 4027, 6184

Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu

— rkps 76

Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu

— rkps 189, 5808/III

Lietuvos Mokslu Akademijos Centrine Biblioteka, Vilnius

— fond 17—16, fond 31—911; fond 139—3031

Lietuvos Valstybes Istorijos Archyvas, Vilnius

— fond SA, № 1, 2, 5, 3410, 4106, 4107, 4679 (Księga Gr. Wileńska 1664—1679)

w formie mikrofilmów z RGADA — fond 389, № 130, 132, 134, 461

Львівська державна наукова бібліотека ім. В. Стефаника, Львів

— fond 103, № 1633, 1674, 1684, 1690, 1697, 1699, 1700, 1702, 1705, 1710, 1711, 1712, 1714, 1717, 1718, 1719, 1722, 1726, 1730, 1731, 1732, 1735, 1736, 1739, 1741, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1751, 1753, 1756, 1757, 1758, 1761, 1764, 1765, 1768, 1769

Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі, Менск

— fond 694, op. 1, № 300, 309; fond 1503, op. 1, № 42; fond 1739, op. 1, № 1, 2

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ

— fond 1, № 5983, 5985; 6012; fond XVIII, № 70

Российский государственный архив древних актов, Москва

— fond 79, № 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114; fond 144, op. 2, № 9, 17, 65, 68, 70, 80, 82, 108, 109, 110; fond 389, op. 2, № 598, 652

Российская национальная библиотека в Санкт-Петербурге

— Автографы Дубровского: 152

Vilniaus Universiteto Biblioteka

— fond 3, № 89; fond 4 (A—209), № 16465, 16469; (A—212), № 16665, 16669, 16671, 16691, 16692, 16696, 16701, 16702; (A—231), № 18011, 18013, 18015; (A—232), № 18078, 18089; fond 7—19/14471 (Ks. Gr. Żmudzka 1659); fond 7—3/5957 (Ks. Gr. Trocka 1660—1661); fond 7—5/5959 (Ks. Gr. Trocka 1663—1665); fond 7—20/14472 (Ks. Gr. Żmudzka 1660); fond 7—21/14473 (Ks. Gr. Żmudzka 1661); fond 7—24/13900 (Ks. Gr. Wiłkomirska 1661—1664)

Друкаваныя крыніцы

1. Chrapowicki J.A. Diariusz / Wyd. T. Wasilewski. Cz. I. Warszawa, 1978.

2. Jerlicz J. Latopisiec albo kroniczka Joachima Jerlicza / Wyd. K.W. Wyjeicki. Warszawa, 1853.

3. Kamieński Dłużyk A. Diariusz więzienia moskiewskiego, miast i miejsc / Opr. A. Kuczyński, B. Polewoj, Z. Wójcik // Dwa polskie pamiątki z

Syberii / Pod red. A. Kuczyńskiego. Warszawa—Wrocław, 1996.

4. Kochowski W. *Historia panowania Jana Kazimierza* / Wyd. E. Raczyński. T. II. Poznań, 1859.

5. Kołhubaj E. *Galeria nieświecka portretów Radziwiłłowskich*. Wilno, 1857.

6. *Listy Jana Andrzeja Morstina* / Opr. S. Ochmann-Staniszevska. Wrocław, 2002.

7. Łoś J. *Pamiętnik towarzysza chorągwi pancерnej* / Wyd. R. Śreniawa-Szypkowski. Warszawa, 2000.

8. Malewska H. *Listy staropolskie z epoki Wazów*. Warszawa, 1959.

9. Maskiewicz B. *Maskiewiczza dyjaryjusz moskiewskiej wojny w Wielkim Księstwie Litewskim będącej* / Wyd. A. Sajkowski // *Pamiętniki Samuela i Bogusława Maskiewiczów*. Wrocław, 1961.

10. *Materyały do historii Małej Rosyi* / Wyd. K. Świdziński. Kijów, 1853.

11. Medeksza S.F. *Księga Pamiętnicza wydarzeń zaszłych na Litwie 1654—1668* / Wyd. W. Seredyński // *Scriptores Rerum Polonicarum*. T. III. Kraków, 1875.

12. *Merkuriusz Polski* / Wyd. A. Przyboś. Kraków, 1960.

13. Obuchowicz M.L. *Pamiętniki Michała Leona Obuchowicza* / Wyd. H. Lulewicz i A. Rachuba // *Pamiętniki Filipa, Michała i Teodora Obuchowiczów (1630—1707)*. Warszawa, 2003.

14. Ochmann-Staniszevska S. *Listy Jana Andrzeja Morstina*. Wrocław, 2002.

15. *Pamiętnik Jana Cedrowskiego* / Wyd. A. Przyboś // *Dwa pamiętniki z XVII wieku*. Wrocław, 1954.

16. Pasek J. *Pamiętniki* / Wyd. W. Czaplinski. Wrocław, 1968.

17. *Pisma polityczne z czasów panowania Jana Kazimierza Wazy 1648—1668* / Opr. S. Ochmann-Staniszevska. T. I. Wrocław, 1989.

18. Poczobut Odlanicki J.W. *Pamiętnik (1640—1684)* / Wyd. A. Rachuba. Warszawa, 1987.

19. *Portofolio królowej Maryi Ludwiki* / Wyd. E. Raczyński. T. II. Poznań, 1844.

20. Rachuba A. *Metryka Litewska. Księga Wpisów № 131*. Warszawa, 2001.

21. Radziwiłł B. *Autobiografia* / Wyd. T. Wasilewski. Warszawa, 1979.

22. Skorobohaty A. D. *Diariusz* / Wyd. T. Wasilewski, Warszawa, 2000.

23. *Volumina Legum* / Wyd. J. Ohryzko. T. IV. Sankt Petersburg, 1859.

24. Vorbek-Lettow M. *Skarbnica pamięci. Pamiętnik lekarza króla Władysława IV* / Wyd. E. Galos i F. Mincer / Pod red. W. Czaplinski. Wrocław, 1986.

25. *Zbiór dyplomatów rządowych i aktów prywatnych posługujących do rozjaśnienia dziejów Litwy i złączonych z nią krajów (od 1387 do 1710 r.)* / Pod red. M. Krupowicza. Cz. I. Wilno, 1858.

26. Акты, издаваемые Виленскою археографиче-

ского комиссией для разбора древних актов. Т. III, XXXIV.

27. Акты Московского государства, изданные Императорскою академией наук. Т. II / Под ред. Н.А. Попова. Санкт-Петербург, 1894; Т. III / Под ред. Д.Я. Самоквасова. Санкт-Петербург, 1901.

29. Акты, относящиеся к истории Западной России. Санкт-Петербург, 1851. Т. V.

30. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные археографической комиссией... Санкт-Петербург. Т. IV, V, VII, XIV, XV.

31. Витебская старина / Изд. А. Сапунов. Т. IV. Ч. 2. Витебск. 1985.

32. Историко-юридические материалы, извлеченные из актов книг губернии Витебской и Могилевской. Т. XVII. Витебск, 1871—1906.

33. Крестоприводная книга шляхты Великого княжества Литовского 1655 г. // *Памятники истории Восточной Европы*. Москва—Варшава, 1999.

34. *Полное собрание русских летописей*. Т. XXXV. Москва, 1980.

35. Русско-белорусские связи. Сборник документов (1570—1667) / Изд. Л.С. Абецедарский и М.Я. Волков. Минск, 1963.

36. *Сборник Муханова* / Изд. П.А. Муханов. Москва, 1856.

Старадрукі

1. Ausführliche Relation der glüclischen Victoria, welche die polnische Armee gegen den Moskowiter zwischen Selonim und Mysz erhalten hat. BN. Mf 37746.

2. Ausführliche Relation von der herlichen Victoria Ihrer Königlischen Maj. zu Polen [...] durch die [...] Generalen Czarnetzky und Sapieha [...] wieder die Moscowitter erhalten [...] den 28. Junij 1660. BN. Mf 62088.

3. Ausführliche Relation von der herlichen Victoria Ihrer Königlischen Majestät von Polen und der Niederlage der Moskowiter zwischen Selonim und Lachowitz welche geschechen den 28 Junii 1660. BN. Mf 37745.

4. Ausführliche Relation von einem Treffen so zwischen den Generalen Saphia, Czarnecy, Patzen, und dem Moscowitischen General Dolhoruki den 8. October am Fluß Basia füngelaufen. BN. Mf 19809.

5. Kontinuation der Königlischen Majestät von Polen wider die Moskowiter verlichenen Viktoria nebst dem Bericht, wie die Kosaken zum Gehorsam Ihrer Majestät gebracht wurden. BN. Mf 37747.

6. Gazette de France, гады 1659 i 1660.

7. Grundliche und umständliche Kontinuation der von der Krone von Polen und des GroßFurstentums Litauen Armeen am 26. Juni 1660 erhaltenen Viktoria wider den moskowitischen Feldherrn Chowanski. BN. Mf 27345.

8. Les particularitez de la victoire r'emportée par

les Polonois sur les Moscovites // *Gazette de France*, 1660. S. 725—736.

9. *Theatri Europei*. T. VIII. Frankfurt am Mann 1667; Frankfurt am Mayn. T. VIII. 1699.

10. Wahrhaftige Relation aus dem Feldlager bei Cudnow [...] die Niederlage der Moscoviter und Kosaken in der Ukraine betreffend, wobei ein Bericht von dem siegreichen Treffen des Herrn Kronmarschalls mit dem moscowittischen Unterfeldhauptmann Chowanski bei Szklow. BN. Mf 19822.

11. Zwycięstwo z Moskwy od Polaków y Lithwy, Roku 1660 otrzymane. Bssol. 189. S. 1174—1177.

Дасьледаваньні

1. Baranowski B. Tatarszczyzna wobec wojny polsko-szwedzkiej w latach 1655—1660 // *Polska w okresie drugiej wojny północnej*. T. I. Warszawa, 1957.

2. Bobiatyński K. Kampania zimowo-wiosenna wojsk Janusza Radziwiłła 1654—1655 // *Staropolska sztuka wojenna XVI—XVII wieku*. Prace ofiarowane Profesorowi Jaremi Maciszewskiemu / Pod redakcją Mirosława Nagielskiego. Warszawa, 2002.

3. Bobiatyński K. Od Smoleńska do Wilna. Wojna Rzeczypospolitej z Moskwą 1654—1655. Zabrze, 2004.

4. Chłapowski K. Sarbiewski Stanisław // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXXV/2, 1994.

5. Czermak W. Szczęśliwy rok. Dzieje wojny polsko-moskiewskiej z r. 1660 // *Przegląd Polski*. T. 87—107 (1886—1897).

6. Darowski A. Szkice historyczne. Seria 2. Petersburg, 1895.

7. Dąbrowski J. Polsko-moskiewskie rokowania pokojowe w 1658 roku // *Rzeczpospolita w latach Potopu* / Pod red. J. Muszyńskiej i J. Wijaczki. Kielce, 1996.

8. Dybaś B. Fortece Rzeczypospolitej. Toruń, 1998.

9. *Encyklopedia Wojskowa* / Pod red. O. Laskowskiego. Warszawa, 1934—1939.

10. Frost R.I. After the deluge: Poland—Lithuania and the Second Northern war 1655—1660. Cambridge, 1993.

11. Gawlik M. Projekt unii polsko-rosyjskiej w drugiej połowie XVII wieku // *Kwartalnik Historyczny*. № 23. 1909.

12. Hrickevič A.P. Warowne miasta magnackie na Białorusi i Litwie // *Przegląd Historyczny*. T. LXI. Z. 3. 1970.

13. Janas E. Konfederacja wojska koronnego w latach 1661—1663. Lublin, 1998.

14. Jasnowski J. Aleksander Hilary Połubiński. Działalność wojskowa w latach 1650—1666 // *Przegląd Historyczno-Wojskowy*. T. X. 1938.

15. Jenike L. Stefan Czarniecki. Urywek historyczny. Warszawa, 1891.

16. Kamieński A. Skoraszewski Władysław // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXXVIII/2. 1998.

17. Kersten A. Historia Szwecji. Wrocław, 1973.

18. Kersten A. Kobyłecki Franciszek // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XIII. 1967—1968.

19. Kersten A. Stefan Czarniecki 1599—1665. Warszawa, 1963.

20. Korzon T. Dzieje wojen i wojskowości w Polsce. Lwów—Warszawa—Kraków, 1923.

21. Kossarzecki K. Słuck wobec zagrożenia moskiewskiego i kozackiego podczas wojny z Moskwą w latach 1654—1667 // *Materiały do historii wojskowości*. T. 2. Pułtusk, 2004.

22. Kroll P. Bitwa pod Konotopem (8 lipca 1659 roku). Przyczynek do dziejów wojskowości kozackiej // *Materiały do historii wojskowości*. T. 2. Pułtusk, 2004.

23. Kubala L. Wojny duńskie i pokój oliwski (1657—1660). Lwów, 1922.

24. Kurbatow O. Połonka 1660 — spojrzenie z Moskwy // *Mówią Wieki*. № 10. 2000.

25. Longworth P. Alexis Tsar of the All the Russias. London, 1984.

26. Łowmiański H. Rys historyczny województwa nowogrodzkiego w jego dzisiejszych granicach. Wilno, 1935.

27. Majewski W. Mezyński Piotr // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XX/3. 1975.

28. Majewski W. Nieczaj Iwan // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXII. 1977.

29. Majewski W. Skrzetuski Mikołaj // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXXIII/3. 1998.

30. Majewski W. Wasilewski T. Muraszka Dionizy // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXII. 1977.

31. Marcinkowski K. Stefan Czarniecki. Wódz — mąż stanu — 1660. Od Poznania, Gdańska, Warszawy, Łucka do Połonki i Lachowicz. Filadelfia, 1977.

32. Meilus E. Przynależność etniczna Wilnian i ich lojalność względem władzy w czasie wojen z Moskwą w połowie XVII w. Rozważania nad tematem // *Kultura Litwy i Polski w dziejach. Tożsamość i współistnienie* / Pod red. J. Wyrozumskiego. Kraków, 2000.

33. Mironowicz A. Prawosławie i unia za panowania Jana Kazimierza. Białystok, 1997.

34. Morzy J. Kryzys demograficzny na Litwie i Białorusi w II połowie XVII wieku. Poznań, 1965.

35. Nagielski M. Chorągwie husarskie Aleksandra Hilarego Połubińskiego i króla Jana Kazimierza w latach 1648—1666. Przyczynek do badań składu społecznego wojska polskiego w połowie XVII wieku // *Acta Baltico-Slavica*. T. XV. 1983.

36. Nagielski M. Liczebność i organizacja gwardii przybocznej i komputowej za ostatniego Wazy (1648—1668). Warszawa, 1989.

37. Nagielski M. Połubiński Aleksander Hilary // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXVII. 1982.

38. Nagielski M. Sapieha Krzysztof Franciszek // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXXV/1. 1994.

39. Ochmann-Staniszevska S. Staniszevski Z. Sejm Rzeczypospolitej za panowania Jana Kazimierza Wazy. Wrocław, 2000.

40. Piwarski K. Rywalizacja francusko-austriacka o wpływy w Rzeczypospolitej w latach 1655—1660 /

- / Wojna polsko-szwedzka 1655—1660 / Red. nauk. J. Wimmer. Warszawa, 1973.
41. Podhorodecki L. Chanat Krymski i jego stosunki z Polską w XV—XVIII wieku. Warszawa, 1987.
  42. Podhorodecki L. Kampania polsko-szwedzka 1659 r. w Prusach i Kurlandii // *Studia i Materiały do Historii Wojskowości*. T. IV. 1958.
  43. Przyboś A. Gosiewski Wincenty // *Polski Słownik Biograficzny*. T. VIII. 1959—1960.
  44. Przyboś A. Komorowski Samuel // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XIII. 1967—1968.
  45. Pułaski F. Opis 815 rękopisów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich. Warszawa, 1915.
  46. Rachuba A. Konfederacja Kmicicowska i Związek Braterski wojska litewskiego w latach 1660—1663. Warszawa, 1989.
  47. Rachuba A. Paweł Sapieha wobec Szwecji i Jana Kazimierza (IX 1655 — II 1656). Przyczynek do postawy magnaterii w okresie «potopu» // *Acta Baltico-Slavica*. T. XI. 1977.
  48. Rachuba A. Sapieha Paweł Jan // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXXV/1. 1994.
  49. Rachuba A. Siesicki Kazimierz Władysław // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXXVII/3. 1997.
  50. Rachuba A. Siły zbrojne Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVII wieku // *Przegląd Wschodni*. T. 3. Z. 3. 1994.
  51. Rachuba A. Wielkie Księstwo Litewskie w systemie parlamentarnym Rzeczypospolitej w latach 1569—1763. Warszawa, 2002.
  52. Rachuba A. Wilno pod okupacją moskiewską w latach 1655—1661 // *Lithuania*. № 3 (12). 1994.
  53. Rachuba A. Sprawa dóbr Radziwiłłów birzańskich w latach 1655—1662 // *Miscellanea Historico-Archivistica*. № 7. 1997.
  54. Razin E. Historia sztuki wojennej. T. III. Warszawa, 1964.
  55. Szwaba M. Litwa wobec unii hadziackiej 1658 roku // *Studia Wschodnie. Prace Historyczne*. II. Wrocław, 1993.
  56. Walewski A. Historia wyzwolonej Rzeczypospolitej wpadającej pod jarzmo domowe za panowania Jana Kazimierza (1655—1660). T. II. Kraków, 1872.
  57. Wasilewski T. Judycki Mikołaj Władysław // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XI. 1965.
  58. Wasilewski T. Kmicic Samuel // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XIII. 1967—1968.
  59. Wasilewski T. Oskierko Samuel // *Polski Słownik Biograficzny*. T. XXIV. 1979.
  60. Wasilewski T. Ostatni Waza na polskim tronie. Katowice, 1984.
  61. Wasilewski T. Wyprawy wojenne pułkownika Samuela Kmicica, chorążego orszańskiego, w latach 1659—1665 // *Mówią Wieki*. № 10. 1973.
  62. Wimmer J. Materiały do zagadnienia liczebności i organizacji armii koronnej w latach 1655—1660 // *Studia i Materiały do Historii Wojskowości*. T. IV. 1958.
  63. Wimmer J. Przegląd operacji w wojnie polsko-szwedzkiej 1655—1660 // *Wojna polsko-szwedzka 1655—1660* / Red. nauk. J. Wimmer. Warszawa, 1973.
  64. Wimmer J. Wojsko polskie w drugiej połowie XVII wieku. Warszawa, 1965.
  65. Wójcik Z. Dzieje Rosji 1533—1801. Warszawa, 1971.
  66. Wójcik Z. Polska i Rosja wobec wspólnego niebezpieczeństwa szwedzkiego w okresie wojny północnej 1655—1660 // *Polska w okresie drugiej wojny północnej*. T. II. Warszawa, 1957.
  67. Wójcik Z. Traktat andruszowski 1667 i jego geneza. Warszawa, 1959.
  68. Wójcik Z. Wielkie Księstwo Litewskie wobec Szwecji, Rosji i powstań kozackich. PW. № 1. 1991.
  69. Zakrzewski A.B. Inter Maiestatem ac libertatem, czyli szlachecka wolność wobec samodziarżawia // *Kultūrą sankirtos. Skiriama doc. dr. Ingės Lukšaitės 60-mečiui* / Red. Z. Kiaupa. Vilnius, 2000.
  70. Zakrzewski A.B. Sądownictwo w Wielkim Księstwie Litewskim pod wysoką carską ręką // *Świat pogranicza / Pod red. M. Nagielskiego, A. Rachuby, S. Górzynskiego*. Warszawa, 2003.
  71. Андреев И. Алексей Михайлович. Москва, 2003.
  72. Бульвінський А. Українсько-російська війна 1658—1659 рр.: основні битви, стратегія, чисельність та склад військ // *Україна та Росія: проблеми політичних і соціокультурних відносин* / Під ред. В.А.Смоля. Київ, 2003.
  73. Галактионов И. Чистякова Е. А.Л. Ордин-Нащекин, русский дипломат XVII в. Москва, 1961.
  74. Гардзеў М.І. Падчас небаьспекі ад Масквы... (Актавая кніга полацкага магістрату за 1656—1657 г. як крыніца па вывучэнні вайны 1654—1667) // *Беларускі гістарычны агляд*. Т. VI. Сп. 1—2 (10—11). 1999.
  75. Гардзеў М.І. Полацкі магістрат у часы вайны 1654—1667 г. // *Вести Национальной академии наук Беларуси. Серия гуманитарных наук*. № 3. 2000.
  76. Горобець В. Іван Нечай // *Полковники Війська Запорозкого*. Київ, 1998.
  77. Грушевский М. История Украины — Руси. Т. IX. Ч. 2. Киев, 1997.
  78. Грыцкевіч А.П., Кукуня В.Р., Самбук С.Ф. Слуцк // *Архітэтура Беларусі. Энцыклапедычны даведнік*. Мінск, 1993.
  79. Заборовский Л.В. Речь Посполитая и Москва и Швеция в середине XVII в. Москва, 1981.
  80. Кобзарева Е.И. Дипломатическая борьба России за выход к Балтийскому морю в 1655—1661 годах. Москва, 1998.
  81. Курбатов О. Литовский поход 7168 года князя И.А. Хованского и битва при Полонке // *Славяноведение*. № 4. 2003. С. 25—40.
  82. Курбатов О. Чудо архангела Михаила: До-

КШЫШТАФ КАСАЖЭЦКІ

кументы о походе Новгородского полка на Брест и битве при Верховичах 1655 г. // Исторический архив. № 3. Москва, 2000. С. 197—216.

83. Малов А.В. Московские выборные полки солдатского строя в начальный период своей истории 1656—1671. Москва [у друку].

84. Малов А.В. Начало выборных полков — предвестников петровской гвардии // С верой и верно. 300 лет Российской императорской гвардии. Санкт-Петербург, 2000. С. 56—59.

85. Мальцев А. Россия и Белоруссия в середине XVII века. Москва, 1974.

86. Мелешко В. Могилев в XVI — середине XVII в. Минск, 1988.

87. Мялешка В. Грамадзянская вайна на Беларусі. (1655—1658) // Profesor Henryk Łowmiański — życie i dzieło / Pod. red. A. Kijasa i K. Pietkiewicza. Poznań, 1995.

88. Русский биографический словарь. Т. VI (1905), т. XX (1912), т. XXI (1914). Санкт-Петербург.

89. Сагановіч Г. Невядомая вайна 1654—1667. Мінск, 1995.

90. Соловьев С.М. История России с древнейших времен. Т. X. Москва, 1961.

91. Ткачев М.А. Замкі Беларусі. Минск, 1987.

92. Ткачоў М.А. Замкі і людзі. Мінск, 1991.

93. Флория Б.Н. От потопа до Вильна. Русская политика по отношению к Речи Посполитой в 1655—1656 г. КН, СХ (2003). С. 25—49.

94. Флория Б.Н. Русско-шведские мирные переговоры в Валиесаре (1658 г.) и Речь Посполитая / Славяноведение. № 2. 2005. С. 43—60.

95. Чантурия В.А. История архитектуры Белоруссии. Минск, 1985.

96. Яковлева Т. Украинский вопрос в русско-польских переговорах 60-х г. XVII в. // Україна в Центрально-Східній Європі. Київ, 2003.

Сьпіс скарачэньняў

AGAD — Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie

AJR — Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею...

AKPot. — Archiwum Krzeszowickie Potockich w APKr.

Акц. — Акцэсія

AKW — Archiwum Koronne Warszawskie w AGAD

AMCH — Archiwum Młynowskie Chodkiewiczów w APKr.

AMG — Акты Московского государства, изданные Императорскою академиею наук

AOZR — Акты, относящиеся к истории Западной России

APKr. — Archiwum Państwowe w Krakowie

A.Przeźdz — Archiwum Przeździeckich w AGAD

AR — Archiwum Radziwiłłów w AGAD

Ar. Sang. — Archiwum Sanguszków w APKr.

A.Tyz. — Archiwum Tyzenhauzów w AGAD

AVAK — Акты, издаваемые Виленскою археографическою комиссиею для разбора древних актов

Avt. Dubr. — Автографы Дубровского в Российской национальной библиотеке в Санкт-Петербурге

AZ — Archiwum Zamojskich w AGAD

BCzart. — Biblioteka Muzeum im. Ks. Czartoryskich w Krakowie

BJag. — Biblioteka Jagiellońska w Krakowie

BKórn. — Biblioteka PAN w Kórniku

BN — Biblioteka Narodowa w Warszawie

BOssol. — Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu

BOZ — Biblioteka Ordynacji Zamojskich w BN

BPAN Kr. — Biblioteka PAN w Krakowie

BRacz. — Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu

Dz. — Адзел

Dz. ros. — Расейскі адзел

F — Фонд

КН — Kwartalnik Historyczny

Коп. — Капэрта

Ks. Gr. — Гарадзкая кніга

LMAB — Lietuvos Mokslu Akademijos Centre Biblioteka

LVIA — Lietuvos Valstybes Istorijos Archyvas

LwNB — Львівська державна наукова бібліотека ім. В. Стефаника, Львів

Mf — Мікграфільм

ML — Літоўская метрыка

NBU — Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ

NGAB — Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі, Менск

Op. — Апісаньне (інвэнтар)

PH — Przegląd Historyczny

PSB — Polski Słownik Biograficzny

PW — Przegląd Wschodni

RGADA — Российский государственный архив древних актов, Москва

Rkps — рукапіс

SMHW — Studia i Materiały do Historii Wojskowości

T — Том

TE — Theatri Europei

VL — Volumina Legum

VS — Витебская старина

VUB — Vilniaus Universiteto Biblioteka

Пераклад зроблены паводле выдання:

Krzysztof Kossarzecki. Kampania roku 1660 na Litwie. Zabrze: Infort Editions, 2005.

З дадаткамі і ўстаўкамі аўтара.